

ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรีที่มีอิทธิพล
ต่อความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางการแพทย์เกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิ ทำให้
คนเราสามารถจำกัดและเลือกมีบุตรได้ตามใจชอบแม้ว่าจะสมรสพร้อมกันจำนวนบุตร
อาจจะแตกต่างกันได้ โดยทั่วไปบุคคลที่มีความรู้ ทักษะที่เห็นด้วยและใช้วิธีการ
ป้องกันการปฏิสนธิจะมีบุตรจำนวนน้อยกว่าบุคคลที่ไม่มีความรู้ ทักษะที่ไม่เห็นด้วย
และมีได้ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแม้ว่าจะสมรสเมื่ออายุเท่ากันก็ตาม ในบทนี้จึงสนใจ
ศึกษาว่าสตรีที่สมรสแล้วในเขตเมืองของประเทศไทยที่มีความรู้หรือไม่มีความรู้ ทักษะ
เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิหรือไม่ใช้ก็ตามผลต่อความ
สัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์มาน้อยเพียงใด

ก. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

การศึกษาของ ฉนวน คำนึ่ง เนตร พบว่า สตรีชาวจีนที่มีความรู้เกี่ยวกับ
การป้องกันมิให้มีบุตรมากจนเกินไปมีอัตราส่วนลดลงในกลุ่มที่มีบุตรที่มีชีวิตสูงขึ้นไปคือ สตรี
ชาวจีนที่ยังไม่มีบุตรนั้น อัตราส่วนของผู้ที่ตอบว่าทราบเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
เท่ากับร้อยละ ๗๑ แต่ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร ๗ คนขึ้นไปมีอัตราส่วนของผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้
เพียงร้อยละ ๔๙ ตรงกันข้ามกับสตรีไทยมีอัตราส่วนของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผน
ครอบครัวได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในจำนวนสตรีที่มีบุตรจำนวนมากขึ้น^{๑๔} เสวงรุ เป็ล้องเซ็ง

^{๑๔} ฉนวน คำนึ่ง เนตร "พฤติกรรมการวางแผนครอบครัวของสตรีชาวจีนในเขต
เทศบาลนครหลวงกรุงเทพฯ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๓๖

ได้ศึกษาพบว่า สตรีซึ่งไม่มีบุตร เกิดโรคมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิแบบใหม่ เพียงร้อยละ ๒๓ ส่วนสตรีซึ่งมีบุตร เกิดโรค ๗ คนขึ้นไปเพียงร้อยละ ๑๘ ที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว^{๑๘}

การศึกษาในครั้งนี้ได้นำเอาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรีเข้ามาศึกษาด้วยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิมคือ ผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่าและเมื่อได้นำเอาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ เข้าไปศึกษาค้นคว้าแล้วพบว่า สตรีที่มีความรู้หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า แต่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีมากขึ้น ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิในครั้งเดิมคือ (ตารางที่ ๒๖) พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิในครั้งเดิม ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรเกิดโรคโดยเฉลี่ย ๔.๖ คน ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๑.๕ คน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ๒.๙ คน เมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตร เกิดโรคเลยนั้นพบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๑๓ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเกือบหนึ่งในสามของสตรีทั้งหมดในกลุ่มนี้คือ ร้อยละ ๒๕ สำหรับสตรีที่มีบุตรเกิดโรค ๗ คนขึ้นไปนั้นพบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีหนึ่งในสามของสตรีทั้งหมดในกลุ่มนี้เช่นเดียวกันคือ ร้อยละ ๓๐ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ ๔ สำหรับในกลุ่มสตรีที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิในครั้งเดิมพบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรเกิดโรคโดยเฉลี่ย ๔.๓ คน ในขณะที่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๑.๕ คน

^{๑๘} เทรนธู เป็ลลิ่ง เชิญ, "ความรู้ของสตรีไทยในเขตชนบทเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๓๘

ตารางที่ ๒๖

จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)						มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า	รวม	
ไม่ทราบ	ต่ำกว่า ๑๘	๑๒.๕	๑๓.๗	๒๐.๘	๑๘.๘	๓๐.๒	๑๐๐.๐ (๕๖)	๔.๖
	๑๘-๑๙	๑๐.๓	๒๓.๘	๒๐.๖	๑๓.๕	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๔.๒
	๒๐-๒๑	๑๓.๖	๒๐.๔	๒๓.๘	๑๘.๕	๑๕.๗	๑๐๐.๐ (๑๐๘)	๓.๗
	๒๒-๒๔	๑๘.๘	๓๓.๓	๒๔.๔	๑๘.๘	๔.๔	๑๐๐.๐ (๘๐)	๒.๘
	๒๕-๒๙	๒๑.๓	๓๓.๗	๑๘.๗	๑๖.๔	๔.๘	๑๐๐.๐ (๖๑)	๒.๖
	๓๐ และมากกว่า	๒๘.๒	๔๕.๘	๑๒.๕	๘.๓	๔.๒	๑๐๐.๐ (๒๔)	๑.๘
	รวม	๑๖.๐	๒๓.๓	๒๒.๔	๑๓.๖	๑๖.๖	๑๐๐.๐ (๕๐๕)	๓.๖
ทราบ	ต่ำกว่า ๑๘	๑.๕	๓๐.๗	๒๖.๘	๒๑.๕	๑๘.๕	๑๐๐.๐ (๒๐๕)	๔.๓
	๑๘-๑๙	๔.๘	๒๔.๗	๒๔.๔	๒๔.๗	๒๑.๓	๑๐๐.๐ (๓๒๘)	๔.๔
	๒๐-๒๑	๕.๒	๒๓.๓	๓๐.๘	๑๘.๕	๑๘.๑	๑๐๐.๐ (๒๔๘)	๔.๑
	๒๒-๒๔	๘.๓	๓๒.๔	๓๔.๔	๑๓.๘	๑๑.๑	๑๐๐.๐ (๒๕๓)	๓.๔
	๒๕-๒๙	๑๐.๘	๔๒.๑	๓๑.๓	๑๐.๓	๕.๖	๑๐๐.๐ (๑๘๕)	๒.๘
	๓๐ และมากกว่า	๑๔.๘	๕๓.๔	๒๓.๔	๔.๓	-	๑๐๐.๐ (๔๓)	๑.๘
	รวม	๖.๓	๓๑.๖	๒๘.๑	๑๓.๘	๑๕.๒	๑๐๐.๐ (๑๒๓๗)	๓.๘

ตารางที่ ๒๖ (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับการ ป้องกันกาปฏิบัติ	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตร เกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดม เลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	-	-	*๗	-	*๗	*๗ (๒)	
	๑๘-๑๙	-	๙.๑	๑๘.๒	๙.๑	๒๓.๖	๑๐๐.๐ (๑๑)	
	๒๐-๒๑	-	๓๖.๔	๑๘.๒	๒๓.๓	๑๘.๒	๑๐๐.๐ (๑๑)	
	๒๒-๒๔	๒๘.๖	๒๘.๖	๑๔.๓	๒๘.๖	-	๑๐๐.๐ (๗)	
	๒๕-๒๙	-	*๗	-	*๗	-	*๗ (๔)	
	๓๐ และมากกว่า	-	-	*๗	-	-	*๗ (๑)	
	รวม	*๗	๒๓.๘	๑๙.๔	๑๙.๔	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๓๖)	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๙	๒๖.๔	๒๕.๑	๒๐.๕	๒๓.๑	๑๐๐.๐ (๓๐๓)	๔.๔
	๑๘-๑๙	๖.๒	๒๕.๒	๒๓.๒	๒๒.๔	๒๓.๐	๑๐๐.๐ (๔๖๕)	๔.๔
	๒๐-๒๑	๘.๗	๒๕.๕	๒๙.๖	๑๘.๘	๑๓.๔	๑๐๐.๐ (๓๖๘)	๔.๐
	๒๒-๒๔	๑๑.๔	๓๒.๖	๓๑.๔	๑๕.๔	๙.๒	๑๐๐.๐ (๓๕๐)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๓.๑	๔๑.๕	๒๘.๑	๑๑.๙	๕.๔	๑๐๐.๐ (๒๖๐)	๒.๗
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๔	๕๒.๘	๒๐.๘	๕.๖	๑.๔	๑๐๐.๐ (๗๒)	๒.๐
	รวม	๙.๐	๓๐.๓	๒๗.๐	๑๗.๘	๑๕.๙	๑๐๐.๐ (๑๘๑๘)	๓.๗

*๗ จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า ๕ ราย

ความแตกต่างระหว่างจำนวนบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีในกลุ่มนี้เท่ากับ ๒.๔ คน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มบุตร เกิดรอดแล้วจะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนคือ ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตร เกิดรอดเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีมีร้อยละ ๒ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีถึงร้อยละ ๑๕ สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๗ คนขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนี้มีร้อยละ ๒๐ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๕-๒๙ ปีมีเพียงร้อยละ ๖ สำหรับผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นไม่มีผู้ใดที่มีบุตร เกิดรอด ๗ คนขึ้นไปเลย อาจเป็นค้ายเหตุผลที่ว่าสตรีในกลุ่มนี้สมรสเมื่ออายุมากแล้วและประกอบกับมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิด้วยจึงทำให้สตรีในกลุ่มนี้มีบุตร เกิดรอด ๑-๒ คนมากที่สุดคือร้อยละ ๕๗

สำหรับการศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อบุตรที่มีชีวิตโดยนำเอาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาศึกษานั้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิมคือ (ตารางที่ ๒๗) ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธินั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนั้นมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๑ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีเพียง ๑.๕ คนเท่านั้น สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธินั้นผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนั้นมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๕ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมี ๑.๕ คน

การศึกษาในครั้งนี้อย่างพบด้วยว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีอิทธิพลต่อความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ด้วยคือ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้เลยและพบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากันนั้นส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ ยกเว้นในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อย ๆ คือต่ำกว่า ๑๔ ปี และในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีภาวะเจริญพันธุ์พอ ๆ กันคือ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๕ คน แต่ผู้ที่ไม่มีความรู้นั้นมี ๓.๓ คน

ตารางที่ ๒๗

จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)					รวม	มีชนิดมิลเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่ทราบ	ต่ำกว่า ๑๘	๑๒.๕	๒๐.๘	๒๐.๘	๒๕.๐	๒๐.๘	๑๐๐.๐ (๙๖)	๔.๑
	๑๘-๑๙	๑๑.๑	๓๐.๒	๒๒.๒	๑๙.๕	๑๙.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๓.๙
	๒๐-๒๑	๑๙.๖	๒๓.๑	๒๘.๙	๒๐.๔	๑๐.๒	๑๐๐.๐ (๑๐๘)	๓.๓
	๒๒-๒๔	๒๐.๐	๓๒.๒	๒๙.๘	๑๖.๙	๓.๓	๑๐๐.๐ (๙๐)	๒.๖
	๒๕-๒๙	๒๑.๓	๓๙.๓	๒๓.๐	๑๔.๘	๑.๖	๑๐๐.๐ (๖๑)	๒.๓
	๓๐ และมากกว่า	๒๙.๒	๔๕.๘	๑๒.๕	๘.๓	๔.๒	๑๐๐.๐ (๒๔)	๑.๙
	รวม	๑๖.๔	๒๙.๑	๒๔.๐	๑๘.๖	๑๑.๙	๑๐๐.๐ (๕๐๕)	๓.๓
ทราบ	ต่ำกว่า ๑๘	๑.๕	๓๑.๙	๒๙.๘	๒๓.๙	๑๓.๒	๑๐๐.๐ (๒๐๕)	๓.๙
	๑๘-๑๙	๔.๙	๒๖.๕	๒๖.๕	๒๕.๙	๑๖.๒	๑๐๐.๐ (๓๒๘)	๔.๑
	๒๐-๒๑	๖.๘	๒๘.๕	๓๐.๕	๑๙.๙	๑๔.๕	๑๐๐.๐ (๒๔๙)	๓.๘
	๒๒-๒๔	๘.๓	๓๓.๒	๓๕.๒	๑๕.๖	๙.๙	๑๐๐.๐ (๒๕๓)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๑.๘	๔๓.๑	๓๑.๓	๙.๙	๔.๑	๑๐๐.๐ (๑๙๕)	๒.๖
	๓๐ และมากกว่า	๑๔.๙	๕๙.๖	๒๓.๔	๒.๑	-	๑๐๐.๐ (๔๙)	๑.๘
	รวม	๖.๘	๓๒.๘	๓๐.๑	๑๘.๘	๑๑.๔	๑๐๐.๐ (๑๒๙๙)	๓.๕

ตารางที่ ๒๗ (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับการ ป้องกันการปนื้อสนธิ	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)					รวม	มัชฌิมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	-	* ๗	-	-	* ๗	* ๗ (๒)	
	๑๘-๑๙	-	๑๘.๒	๔.๑	๓๖.๔	๓๖.๔	๑๐๐.๐ (๑๑)	
	๒๐-๒๑	-	๓๖.๔	๑๘.๒	๒๗.๓	๑๘.๒	๑๐๐.๐ (๑๑)	
	๒๒-๒๔	๒๘.๖	๔๒.๘	๑๔.๓	๑๔.๓	-	๑๐๐.๐ (๗)	
	๒๕-๒๙	-	* ๗	-	* ๗	-	* ๗ (๔)	
	๓๐ และมากกว่า	-	-	* ๗	-	-	* ๗ (๑)	
	รวม	* ๗	๓๖.๑	๑๓.๘	๒๕.๐	๑๘.๔	๑๐๐.๐ (๓๖)	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๐	๒๘.๔	๒๖.๗	๒๘.๑	๑๕.๘	๑๐๐.๐ (๓๐๓)	๔.๐
	๑๘-๑๙	๖.๔	๒๗.๓	๒๕.๐	๒๓.๘	๑๗.๔	๑๐๐.๐ (๔๖๕)	๔.๐
	๒๐-๒๑	๘.๘	๒๗.๒	๒๘.๖	๒๐.๖	๑๐.๐	๑๐๐.๐ (๓๖๘)	๓.๖
	๒๒-๒๔	๑๑.๗	๓๓.๒	๓๒.๘	๑๕.๑	๗.๑	๑๐๐.๐ (๓๕๐)	๓.๑
	๒๕-๒๙	๑๓.๘	๔๒.๗	๒๘.๘	๑๑.๑	๓.๕	๑๐๐.๐ (๒๖๐)	๒.๕
	๓๐ และมากกว่า	๑๘.๕	๕๔.๒	๒๐.๘	๔.๒	๑.๔	๑๐๐.๐ (๗๒)	๑.๘
	รวม	๕.๕	๓๑.๘	๒๘.๑	๑๘.๘	๑๑.๗	๑๐๐.๐ (๑๘๑๘)	๓.๕

๓๓๑

สำหรับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธินั้นพบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากัน เช่น ต่ำกว่า ๑๘ ปี ผู้ที่ไม่มีความรู้มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๑ คน แต่ผู้ที่มีความรู้มี ๓.๘ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๒๒-๒๔ ปี ผู้ที่ไม่มีความรู้มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๒.๖ คน แต่ผู้ที่มีความรู้มี ๓.๒ คน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า สตรีที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงอยู่แล้วนั้นเล็งเห็นถึงภาระของการมีบุตรมากเกินไปและพยายามหาวิธีป้องกันมิให้ตนมีบุตรมากไปกว่านั้นอีก จึงได้ชวนช่วยพยายามหาความรู้หรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะป้องกันมิให้ตนมีบุตรมากขึ้นอีกจึงทำให้สตรีในกลุ่มนี้มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีในกลุ่มซึ่งไม่มีความรู้ ซึ่งอาจอธิบายได้ในทางตรงกันข้ามคือ สตรีซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำอยู่แล้วไม่มองเห็นถึงความยากลำบากของการมีบุตรมาก ๆ เพราะตนเองมีบุตรน้อยอยู่แล้วหรือเป็นเพราะสตรีเหล่านี้ยังไม่มีบุตร เท่ากับที่ตนต้องการจึงไม่สนใจที่จะไปแสวงหาความรู้หรือวิธีการใด ๆ เพื่อจะป้องกันมิให้ตนมีบุตรมากไปกว่าที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามควรจะได้คำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อาชีพและการศึกษาของสตรีประกอบด้วย สำหรับสตรีที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นผู้ที่มีความรู้และไม่มีความรู้มีบุตร เกิดรอดเท่ากันคือ ๑.๘ คน แต่มีบุตรที่มีชีวิตต่างกันเล็กน้อยคือ ผู้ที่มีความรู้มี ๑.๘ คน ผู้ที่ไม่มีความรู้มี ๑.๘ คน ซึ่งอาจเกิดจากภาวะการตายเขามาเกี่ยวข้องกับควย

การศึกษาในเรื่องนี้สรุปได้ว่า เมื่อนำเอาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ เข้ามาศึกษาแล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิม คือ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า

ข. ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

ฉนวน คำนึ่ง เนตร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการวางแผนครอบครัวคือ ระดับการศึกษาและจำนวนบุตรที่มีชีวิตคือ อัตราส่วนของสตรีชาวจีนที่มีความรู้ ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวต้องการทราบเกี่ยวกับวิธีต่าง ๆ และประโยชน์ของการวางแผนครอบครัวเพิ่มขึ้นในกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาสูงขึ้น และมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มขึ้น^{๒๐}

การศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในครั้งนี้ได้นำเอาทัศนคติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิของสตรีเข้ามาศึกษาด้วย เพื่อต้องการทราบว่าทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิจะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด การศึกษานี้ ได้แบ่งทัศนคติของสตรีออกเป็น ๓ แบบคือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและแล้วแต่กรณีซึ่งหมายถึงสตรีที่ให้คำตอบเป็นกลางอาจมีทั้งความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยโดยยกเหตุผลเกี่ยวกับความจำเป็น ความเหมาะสมของคู่สมรสที่จะใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ

การศึกษาในครั้งนี้พบว่า เมื่อนำเอาทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาพิจารณาแล้วความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิมคือ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุมากกว่า แต่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ในกลุ่มสตรีที่เห็นด้วยและผู้ que ตอบว่าแล้วแต่กรณีมีน้อยลงและมากขึ้นในกลุ่มที่ตอบว่าไม่เห็นด้วย (ตารางที่ ๒๔) เมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีที่เห็นด้วยเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธินั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปี มีบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๔ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๒.๑ คน ในกลุ่ม

จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ

ความเห็นเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
เห็นควาย	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๔	๒๕.๐	๒๖.๒	๒๑.๔	๒๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๖๘)	๔.๔
	๑๘-๑๙	๔.๕	๒๔.๙	๒๔.๙	๒๐.๘	๒๔.๙	๑๐๐.๐ (๒๖๙)	๔.๕
	๒๐-๒๑	๖.๒	๒๗.๓	๒๘.๔	๑๙.๖	๑๘.๖	๑๐๐.๐ (๑๙๔)	๔.๑
	๒๒-๒๔	๑๑.๑	๓๕.๒	๒๙.๖	๑๕.๖	๘.๕	๑๐๐.๐ (๑๙๘)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๐.๘	๔๒.๗	๒๗.๔	๑๒.๑	๗.๐	๑๐๐.๐ (๑๕๗)	๒.๙
	๓๐ และมากกว่า	๑๐.๐	๖๐.๐	๒๒.๕	๗.๕	-	๑๐๐.๐ (๔๐)	๕.๑
	รวม	๗.๔	๓๑.๕	๒๗.๐	๑๗.๘	๑๖.๔	๑๐๐.๐ (๑๐๒๗)	๓.๘
แล้วแต่กรณี	ต่ำกว่า ๑๘	๒.๓	๒๕.๐	๓๑.๘	๑๕.๘	๒๕.๐	๑๐๐.๐ (๔๔)	๔.๕
	๑๘-๑๙	๕.๘	๓๐.๔	๑๘.๘	๒๔.๖	๒๐.๓	๑๐๐.๐ (๖๙)	๔.๒
	๒๐-๒๑	๖.๑	๒๔.๒	๓๑.๘	๑๘.๒	๑๙.๗	๑๐๐.๐ (๖๖)	๔.๒
	๒๒-๒๔	๑๐.๕	๓๘.๖	๒๙.๘	๑๒.๓	๘.๘	๑๐๐.๐ (๕๗)	๓.๑
	๒๕-๒๙	๑๓.๖	๔๕.๕	๒๙.๕	๙.๑	๒.๓	๑๐๐.๐ (๔๔)	๒.๔
	๓๐ และมากกว่า	๓๑.๖	๔๗.๔	๑๕.๘	๕.๓	-	๑๐๐.๐ (๑๙)	๑.๖
	รวม	๙.๐	๓๓.๑	๒๗.๑	๑๖.๑	๑๔.๗	๑๐๐.๐ (๒๙๘)	๓.๖

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

ความเห็นเกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่เห็นด้วย	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๗	๒๑.๑	๒๐.๓	๑๙.๕	๓๔.๔	๑๐๐.๐ (๑๒๘)	๕.๑
	๑๘-๑๙	๕.๖	๑๖.๘	๒๔.๖	๒๒.๓	๓๐.๗	๑๐๐.๐ (๑๗๙)	๕.๐
	๒๐-๒๑	๗.๙	๑๙.๙	๒๑.๙	๑๙.๙	๓๐.๕	๑๐๐.๐ (๑๕๑)	๔.๘
	๒๒-๒๔	๙.๓	๒๔.๑	๒๘.๗	๑๗.๖	๒๐.๔	๑๐๐.๐ (๑๐๘)	๔.๑
	๒๕-๒๙	๑๔.๘	๒๕.๙	๒๘.๔	๒๑.๐	๙.๙	๑๐๐.๐ (๘๑)	๓.๔
	๓๐ และมากกว่า	๒๓.๓	๕๖.๗	๒๐.๐	๖.๗	๓.๓	๑๐๐.๐ (๓๐)	๒.๑
	รวม	๘.๔	๒๑.๙	๒๔.๑	๑๙.๖	๒๖.๐	๑๐๐.๐ (๖๗๗)	๔.๕
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	๗.๔	๑๑.๑	๑๔.๘	๓๗.๐	๒๙.๖	๑๐๐.๐ (๒๗)	๕.๓
	๑๘-๑๙	๙.๓	๒๐.๙	๒๐.๙	๓๒.๖	๑๖.๓	๑๐๐.๐ (๔๓)	๔.๒
	๒๐-๒๑	๑๓.๕	๑๐.๘	๒๙.๗	๒๔.๓	๒๑.๖	๑๐๐.๐ (๓๗)	๔.๔
	๒๒-๒๔	๑๖.๗	๒๓.๓	๓๖.๗	๑๓.๓	๑๐.๐	๑๐๐.๐ (๓๐)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๘.๒	๔๐.๙	๑๓.๖	๑๓.๖	๑๓.๖	๑๐๐.๐ (๒๒)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๐	๒๕.๐	๓๗.๕	๑๒.๕	-	๑๐๐.๐ (๘)	๒.๔
	รวม	๑๓.๒	๒๐.๔	๒๔.๖	๒๔.๖	๑๗.๔	๑๐๐.๐ (๑๖๗)	๔.๐
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๙	๒๒.๖	๒๔.๐	๒๑.๒	๒๗.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๗)	๔.๗
	๑๘-๑๙	๕.๔	๒๒.๗	๒๓.๗	๒๒.๗	๒๕.๕	๑๐๐.๐ (๕๖๐)	๔.๖
	๒๐-๒๑	๗.๓	๒๓.๐	๒๖.๘	๑๙.๙	๒๓.๐	๑๐๐.๐ (๔๔๘)	๔.๔
	๒๒-๒๔	๑๐.๙	๓๑.๗	๓๐.๐	๑๕.๕	๑๑.๙	๑๐๐.๐ (๓๙๔)	๓.๔
	๒๕-๒๙	๑๒.๘	๓๘.๕	๒๗.๐	๑๔.๑	๗.๖	๑๐๐.๐ (๓๐๔)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๖	๕๐.๕	๒๑.๗	๗.๒	๑.๐	๑๐๐.๐ (๙๗)	๒.๐
	รวม	๘.๔	๒๗.๘	๒๕.๙	๑๘.๗	๑๙.๒	๑๐๐.๐ (๒๑๗๐)	๔.๐

๔๒๑

สตรีที่ไม่มีบุตร เกิดโรคเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๕ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีถึงร้อยละ ๑๐ ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตร เกิดโรค ๗ คนขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๒๒ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๕-๒๙ ปีมีเพียงร้อยละ ๗ ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นไม่มีใครที่มีบุตร เกิดโรคเกิน ๗ คนเลย สำหรับในกลุ่มสตรีที่ตอบว่าไม่เห็นควายนั้ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น มีบุตร เกิดโรคโดยเฉลี่ย ๕.๑ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๒.๑ คน ในกลุ่มสตรีที่ตอบว่าแล้วแต่กรณีนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตร เกิดโรคโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๑.๖ คน

สำหรับการศึกษาดังอิทธิพลอายุแรกสมรส ต่อบุตรที่มีชีวิต โดยนำเอาทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิ นั้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคง เดิมคือ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่า (ตารางที่ ๒๔) เมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีที่ตอบว่าเห็นควายนั้ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๐ คน และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมี ๒.๐ คน สำหรับในกลุ่มสตรีที่ตอบว่าไม่เห็นควายนั้ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๓ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีเพียง ๒.๐ คนเท่านั้น

การศึกษาในครั้งนี้อย่างพบควว่า ผู้ที่มีทัศนคติเห็นควายกับการป้องกัน การปฏิสนธิ นั้นมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มีทัศนคติไม่เห็นควาย ซึ่งได้ผลตรงกันข้ามกับการศึกษาในเรื่องความรู้ เกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิสนธิซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่ไม่มีมีความรู้แต่อาจเห็นควายกับการป้องกัน การปฏิสนธิได้หรือผู้ที่มีความรู้แต่ก็อาจไม่เห็นควายกับการป้องกัน การปฏิสนธิได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากันนั้น ผู้ที่มีทัศนคติเห็นควายกับการป้องกัน การปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่มีทัศนคติไม่เห็นควายคือ ในกลุ่มสตรีที่มีทัศนคติเห็นควายนั้ มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๕ คน แต่ผู้ที่มี

ตารางที่ ๒๔

จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี

ความเห็นเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)					รวม	มัชฌิมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
เห็นควาย	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๔	๒๖.๘	๒๘.๐	๒๒.๖	๑๗.๓	๑๐๐.๐ (๑๖๘)	๔.๐
	๑๘-๑๙	๔.๕	๒๖.๘	๒๗.๑	๒๔.๒	๑๗.๕	๑๐๐.๐ (๒๖๙)	๔.๑
	๒๐-๒๑	๖.๗	๒๙.๔	๓๐.๔	๒๐.๑	๑๓.๔	๑๐๐.๐ (๑๙๔)	๓.๗
	๒๒-๒๔	๑๑.๖	๓๕.๒	๓๐.๗	๑๕.๖	๗.๐	๑๐๐.๐ (๑๙๙)	๓.๐
	๒๕-๒๙	๑๑.๕	๔๔.๖	๒๘.๗	๑๐.๘	๔.๕	๑๐๐.๐ (๑๕๗)	๒.๖
	๓๐ และมากกว่า	๑๐.๐	๖๕.๕	๒๒.๕	๕.๐	-	๑๐๐.๐ (๔๐)	๒.๐
	รวม		๗.๗	๓๓.๐	๒๘.๖	๑๘.๗	๑๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๐๒๗)
แล้วแต่กรณี	ต่ำกว่า ๑๘	๒.๓	๒๙.๕	๒๙.๕	๒๐.๕	๑๘.๒	๑๐๐.๐ (๔๔)	๔.๑
	๑๘-๑๙	๕.๘	๓๐.๔	๒๓.๒	๒๔.๖	๑๕.๘	๑๐๐.๐ (๖๙)	๓.๘
	๒๐-๒๑	๗.๖	๒๕.๘	๓๑.๘	๑๙.๗	๑๕.๒	๑๐๐.๐ (๖๖)	๓.๘
	๒๒-๒๔	๑๐.๕	๔๐.๔	๓๓.๓	๗.๐	๘.๘	๑๐๐.๐ (๕๗)	๒.๘
	๒๕-๒๙	๑๕.๘	๔๓.๒	๓๑.๘	๖.๘	๒.๓	๑๐๐.๐ (๔๔)	๒.๓
	๓๐ และมากกว่า	๓๑.๖	๔๗.๔	๒๑.๑	-	-	๑๐๐.๐ (๑๘)	๑.๕
	รวม		๘.๗	๓๔.๑	๒๙.๑	๑๕.๘	๑๑.๗	๑๐๐.๐ (๒๘๙)

ตารางที่ ๒๕ (ต่อ)

ความเห็นเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิบัติ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)						รวม	มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า			
ไม่เห็นควย	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๓	๒๔.๒	๒๔.๒	๒๖.๖	๒๐.๓	๑๐๐.๐ (๑๒๘)	๔.๓	
	๑๘-๑๙	๖.๑	๒๔.๐	๒๕.๑	๒๐.๓	๒๔.๐	๑๐๐.๐ (๑๓๙)	๔.๓	
	๒๐-๒๑	๙.๓	๒๑.๙	๒๕.๒	๒๑.๒	๒๒.๕	๑๐๐.๐ (๑๕๑)	๔.๒	
	๒๒-๒๔	๙.๓	๓๐.๖	๒๘.๓	๑๙.๔	๑๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๐๘)	๓.๕	
	๒๕-๒๙	๑๔.๘	๒๓.๒	๓๐.๙	๒๑.๐	๖.๒	๑๐๐.๐ (๘๑)	๓.๑	
	๓๐ และมากกว่า	๒๓.๓	๕๐.๐	๑๖.๓	๖.๓	๓.๓	๑๐๐.๐ (๓๐)	๒.๐	
	รวม	๘.๙	๒๖.๑	๒๕.๙	๒๑.๑	๑๘.๐	๑๐๐.๐ (๖๓๓)	๓.๙	
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	๓.๔	๑๘.๕	๑๑.๑	๓๓.๐	๒๕.๙	๑๐๐.๐ (๒๓)	๔.๘	
	๑๘-๑๙	๙.๑	๒๐.๕	๒๓.๓	๒๙.๕	๑๓.๖	๑๐๐.๐ (๔๔)	๔.๐	
	๒๐-๒๑	๑๓.๕	๑๓.๕	๓๒.๔	๒๙.๓	๑๐.๔	๑๐๐.๐ (๓๓)	๓.๙	
	๒๒-๒๔	๑๖.๓	๒๐.๐	๓๖.๓	๑๓.๓	๑๓.๓	๑๐๐.๐ (๓๐)	๓.๔	
	๒๕-๒๙	๑๘.๒	๔๐.๙	๑๘.๒	๙.๑	๑๓.๖	๑๐๐.๐ (๒๒)	๒.๙	
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๐	๒๕.๐	๕๐.๐	-	-	๑๐๐.๐ (๘)	๒.๑	
	รวม	๑๓.๑	๒๑.๔	๒๓.๔	๒๓.๘	๑๔.๓	๑๐๐.๐ (๑๖๘)	๓.๘	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๙	๒๕.๖	๒๕.๖	๒๔.๘	๑๙.๑	๑๐๐.๐ (๓๖๓)	๔.๒	
	๑๘-๑๙	๕.๕	๒๕.๙	๒๖.๐	๒๓.๕	๑๙.๑	๑๐๐.๐ (๕๖๑)	๔.๑	
	๒๐-๒๑	๘.๓	๒๕.๐	๒๙.๐	๒๑.๒	๑๖.๕	๑๐๐.๐ (๔๔๘)	๓.๙	
	๒๒-๒๔	๑๑.๒	๓๓.๕	๓๑.๐	๑๕.๒	๙.๑	๑๐๐.๐ (๓๙๔)	๓.๒	
	๒๕-๒๙	๑๓.๕	๓๙.๕	๒๘.๙	๑๒.๘	๕.๓	๑๐๐.๐ (๓๐๔)	๒.๓	
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๖	๕๒.๖	๒๒.๓	๔.๑	๑.๐	๑๐๐.๐ (๙๓)	๑.๙	
	รวม	๘.๘	๓๐.๑	๒๓.๓	๑๙.๔	๑๔.๐	๑๐๐.๐ (๒๑๓๑)	๓.๖	

ทัศนคติไม่เห็นด้วยนั้นมี ๓.๕ คน และในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนี้ ผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๐ คน แต่ผู้ที่มีทัศนคติไม่เห็นด้วย มี ๔.๓ คน สำหรับผู้ที่สมรสเมื่ออายุมากแล้วนั้นทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ ไม่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์เลยคือ มีบุตรที่มีชีวิต ๒.๐ คน

การศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า เมื่อนำเอาทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ ของสตรีเข้ามาศึกษาควบแล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ ยังคงเดิมคือ สตรีที่มีทัศนคติเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการป้องกันการปฏิสนธิ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า

ค. การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิ

การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตามทำให้บุคคลสามารถควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ของตนได้ไม่ว่าอายุแรกสมรสจะสูงหรือต่ำเพียงใด โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักพบว่า สตรีที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า สตรีที่ไม่ได้ใช้วิธีการปฏิสนธิ อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นกับระยะเวลาที่เริ่มใช้ ช่วงเวลาที่ใช้ และวิธีการที่ใช้ควยว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด วราภรณ์ พุ่มจำปา^{๒๑} พบว่า อายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับเอาวิธีการป้องกันการปฏิสนธิมาปฏิบัติคือ อัตราส่วนการรับจะเพิ่มขึ้นตามอายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงกลุ่มอายุ และจำนวนบุตรระดับหนึ่ง สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๕-๖ คนมีอัตราส่วนการรับสูงกว่ากลุ่มอื่น และอัตราส่วนการรับจะเริ่มลดลงในกลุ่มสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๗ คนขึ้นไป

^{๒๑} วราภรณ์ พุ่มจำปา, "ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๔๔

การศึกษาในครั้งนี้นั้นใจที่จะทราบว่า เมื่อนำเอาการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน
 การปฏิสนธิ เข้ามาศึกษาแล้วนั้นจะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะ
 เจริญพันธุ์แตกต่างกันไปมากน้อยเพียงใด พบว่า เมื่อนำเอาการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน
 การปฏิสนธิ เข้ามาศึกษาแล้วความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยัง
 คงเดิมคือ ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุสูงกว่า แต่
 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ในกลุ่มสตรีที่ใช้วิธีการป้องกันการ
 ปฏิสนธิมีมากขึ้นและในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ใช้วิ การป้องกันการปฏิสนธิมีน้อยลงคือ (ตารางที่ ๓๐)
 เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์พบจำ ในกลุ่มสตรีที่ใช้
 วิธีการป้องกันการปฏิสนธินั้นผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน
 แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีเพียง ๑.๘ คน ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัด
 ขึ้นเมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตร เกิดรอดเลย ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไม่มีสตรี
 คนใดที่ไม่มีบุตร เกิดรอดเลย ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘-๑๙ ปีมีร้อยละ ๒๑
 ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีร้อยละ ๕ ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๑-๒ คน
 นั้นผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๒๒ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีถึงสาม
 ในสี่ของสตรีในกลุ่มนี้คือ ร้อยละ ๗๕ ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๕-๖ คน ผู้ที่สมรสเมื่อ
 อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๒๗ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีร้อยละ ๕ เท่านั้น
 สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๗ คนขึ้นไปนั้น พบว่า อัตราส่วนร้อยละของผู้ที่สมรสเมื่อ
 อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีน้อยกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘-๑๙ ปี ทั้งนี้อาจเกิดจากการ
 ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิได้ สำหรับในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธินั้น
 พบผลในทำนองเดียวกันคือ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตร เกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๓ คน
 แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๑.๘ คน เท่านั้น

จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิ

การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ใช่	ทำกาวา ๑๘	-	๒๑.๘	๓๒.๕	๒๗.๒	๑๘.๔	๑๐๐.๐ (๑๑๔)	๔.๕
	๑๘-๑๙	๑.๗	๑๖.๕	๒๗.๘	๓๐.๑	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๑๓๖)	๔.๘
	๒๐-๒๑	๐.๘	๑๙.๗	๓๘.๕	๒๙.๕	๑๑.๕	๑๐๐.๐ (๑๒๒)	๔.๓
	๒๒-๒๔	๒.๔	๒๗.๐	๔๕.๒	๑๘.๓	๗.๑	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๓.๖
	๒๕-๒๙	๕.๕	๒๙.๗	๔๘.๔	๑๒.๑	๔.๔	๑๐๐.๐ (๙๑)	๓.๒
	๓๐ และมากกว่า	๕.๐	๓๕.๐	๑๕.๐	๕.๐	-	๑๐๐.๐ (๒๐)	๑.๙
	รวม	๒.๐	๒๓.๗	๓๖.๕	๒๓.๘	๑๓.๘	๑๐๐.๐ (๖๔๙)	๔.๑
ไม่ใช่	ทำกาวา ๑๘	๘.๘	๒๙.๓	๑๘.๒	๑๗.๑	๒๖.๕	๑๐๐.๐ (๑๘๑)	๔.๓
	๑๘-๑๙	๙.๐	๓๒.๓	๒๐.๗	๑๗.๓	๒๐.๗	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๓.๘
	๒๐-๒๑	๑๓.๔	๒๘.๐	๒๕.๔	๑๒.๕	๒๐.๗	๑๐๐.๐ (๒๓๒)	๓.๘
	๒๒-๒๔	๑๖.๔	๓๖.๒	๒๓.๐	๑๓.๖	๑๐.๘	๑๐๐.๐ (๒๑๓)	๓.๐
	๒๕-๒๙	๑๗.๗	๔๗.๕	๑๗.๑	๑๑.๔	๖.๓	๑๐๐.๐ (๑๕๘)	๒.๕
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๕	๔๕.๑	๒๑.๖	๕.๘	๒.๐	๑๐๐.๐ (๕๑)	๑.๘
	รวม	๑๓.๔	๓๔.๔	๒๑.๓	๑๔.๒	๑๖.๘	๑๐๐.๐ (๑๑๐๑)	๓.๕
รวมทั้งหมด	ทำกาวา ๑๘	๕.๔	๒๖.๕	๒๓.๗	๒๑.๐	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๒๙๕)	๔.๔
	๑๘-๑๙	๖.๑	๒๖.๐	๒๓.๕	๒๒.๔	๒๒.๐	๑๐๐.๐ (๔๔๒)	๔.๓
	๒๐-๒๑	๙.๐	๒๕.๑	๓๐.๐	๑๘.๔	๑๗.๕	๑๐๐.๐ (๓๕๔)	๓.๘
	๒๒-๒๔	๑๑.๒	๓๒.๗	๓๑.๓	๑๕.๓	๙.๕	๑๐๐.๐ (๓๓๙)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๓.๒	๔๑.๐	๒๘.๕	๑๑.๗	๕.๖	๑๐๐.๐ (๒๔๙)	๒.๗
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๗	๕๓.๕	๑๙.๗	๕.๗	๑.๔	๑๐๐.๐ (๗๑)	๑.๘
	รวม	๙.๑	๓๐.๕	๒๖.๘	๑๗.๘	๑๕.๗	๑๐๐.๐ (๑๓๕๐)	๓.๗

สำหรับการศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อบุตรที่มีชีวิต โดยนำเอาการ
ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาพิจารณาพบผลในทำนองเดียวกัน คือ
(ตารางที่ ๑๑) ในกลุ่มสตรีใช้หรือไม่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิที่สมรส
เมื่ออายุน้อยกว่ามีบุตรที่มีชีวิตมากกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุสูงกว่าคือ ในกลุ่มสตรีที่ใช้วิธี
ป้องกันการปฏิสนธิในผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรที่มีชีวิต ๔.๒ คน ผู้ที่
สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีบุตรที่มีชีวิตเพียง ๑.๘ คนเท่านั้น สำหรับกลุ่มสตรีที่มีได้
ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิในผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรที่มีชีวิตโดย
เฉลี่ย ๓.๘ คน และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๑.๘ คน

การศึกษาในครั้งนี้อย่างพบว่า สตรีที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์
สูงกว่าผู้ที่มิได้ใช้วิธีการป้องกันใด ๆ เลยอาจเป็นค้วยเหตุผลเช่นเดียวกับการศึกษาถึง
เรื่องความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิคือ ผู้ที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงอยู่แล้วมักจะ
พยายามชวนชวรายหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้ตนมีบุตรมากไปกว่าเดิมอีกจึงได้ใช้
วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ ซึ่งตรงข้ามกับสตรีที่มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็น
ต้องชวนชวรายหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิและไม่มีควมจำเป็นใด ๆ ที่จะ
ต้องใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากัน
ผู้ที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มิได้ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ
ซึ่งอาจอธิบายได้ค้วยเหตุผลดังที่ได้อธิบายมาแล้วคือ สตรีที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิมี
บุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๘ คน ส่วนผู้ที่มิได้ใช้วิธีการใด ๆ เลยมี ๓.๒ คนและในกลุ่ม
สตรีที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้นผู้ที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิมีบุตรที่มีชีวิตโดย
เฉลี่ย ๔.๒ คน แต่ผู้ที่มิได้ใช้มี ๓.๘ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีภาวะ
เจริญพันธุ์เกือบเท่ากันคือ ๑.๘-๑.๘ คน

การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิ	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)					รวม	มัธยิมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ใช้	ต่ำกว่า ๑๘	-	๒๒.๘	๓๖.๘	๒๗.๒	๑๓.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๔)	๔.๒
	๑๘-๑๙	๑.๗	๑๗.๖	๒๙.๐	๓๕.๘	๑๕.๙	๑๐๐.๐ (๑๗๖)	๔.๕
	๒๐-๒๑	๐.๘	๒๒.๑	๔๐.๒	๒๗.๐	๙.๘	๑๐๐.๐ (๑๒๒)	๔.๐
	๒๒-๒๔	๒.๔	๒๙.๔	๔๕.๒	๑๖.๗	๖.๓	๑๐๐.๐ (๑๒๖)	๓.๕
	๒๕-๒๙	๕.๕	๓๓.๐	๔๗.๓	๑๑.๐	๓.๓	๑๐๐.๐ (๙๑)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๕.๐	๘๐.๐	๑๐.๐	๕.๐	-	๑๐๐.๐ (๒๐)	๑.๘
	รวม	๒.๐	๒๕.๗	๓๗.๖	๒๔.๕	๑๐.๒	๑๐๐.๐ (๖๔๙)	๓.๙
ไม่ใช้	ต่ำกว่า ๑๘	๘.๘	๓๐.๙	๑๙.๓	๒๓.๘	๑๗.๑	๑๐๐.๐ (๑๘๑)	๓.๘
	๑๘-๑๙	๙.๘	๓๕.๐	๒๓.๓	๑๘.๗	๑๗.๗	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๓.๖
	๒๐-๒๑	๑๕.๑	๒๙.๓	๒๔.๑	๑๕.๙	๑๕.๕	๑๐๐.๐ (๒๓๒)	๓.๔
	๒๒-๒๔	๑๖.๙	๓๕.๗	๒๕.๔	๑๘.๑	๘.๐	๑๐๐.๐ (๒๑๓)	๒.๘
	๒๕-๒๙	๑๙.๐	๔๗.๕	๑๙.๐	๑๐.๘	๓.๘	๑๐๐.๐ (๑๕๘)	๒.๓
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๕	๔๕.๑	๒๓.๕	๓.๙	๒.๐	๑๐๐.๐ (๕๑)	๑.๙
	รวม	๑๘.๑	๓๕.๕	๒๒.๖	๑๕.๓	๑๒.๕	๑๐๐.๐ (๑๑๐๑)	๓.๒
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๘	๒๗.๘	๒๖.๑	๒๕.๑	๑๕.๖	๑๐๐.๐ (๒๙๕)	๔.๐
	๑๘-๑๙	๖.๓	๒๘.๐	๒๕.๖	๒๓.๑	๑๗.๐	๑๐๐.๐ (๔๔๒)	๔.๐
	๒๐-๒๑	๑๐.๒	๒๖.๘	๒๙.๗	๑๙.๘	๑๓.๕	๑๐๐.๐ (๓๕๔)	๓.๖
	๒๒-๒๔	๑๑.๕	๓๓.๓	๓๒.๗	๑๕.๑	๗.๔	๑๐๐.๐ (๓๓๙)	๓.๑
	๒๕-๒๙	๑๘.๑	๔๒.๒	๒๙.๓	๑๐.๘	๓.๖	๑๐๐.๐ (๒๔๙)	๒.๖
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๗	๕๔.๙	๑๙.๗	๔.๓	๑.๘	๑๐๐.๐ (๗๑)	๑.๙
	รวม	๙.๖	๓๑.๙	๒๘.๒	๑๘.๗	๑๑.๖	๑๐๐.๐ (๑๗๕๐)	๓.๔

ผลของการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า เมื่อนำเอาความรู้ ทักษะและการใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิเข้ามาศึกษาแล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิมคือ ผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยกว่า